

Kuidas aitab (digitaalne) kujundav hindamine õpetajaid, õpilasi ja nende vanemaid COVID-19 kontekstis

Dylan William, *haridusliku hindamise emeriitprofessor, UCL haridusteaduste instituut, ÜK*

Viimase viiekümne aasta jooksul on hariduse ja psühholoogia teadusuuringutes tehtud suuri edusamme, aidates meil mõista, millised on parimad õpetamisviisid kontaktõppes ehk olukorras, kus õpetaja seisab klassi ees. Seejuures oleme õppinud üsna palju ka kaugõppe parimate tavade kohta, toetades trükimaterjale heli- ja videositlustega.

Koroonaviiruse pandeemia on põhjustanud kogu maailmas koolide sulgemist ja pannud meid proovile ennenägematul moel. Tehnoloogiavõimaluste laialdane (ehkki mitte universaalne) kättesaadavus pakub meile vajalikke vahendeid, mida Paul Kirschner on nimetanud hädaolukorra kaugõppe tööriistadeks, kuid enamik neist on nii uued, et meil on vähe tõendeid nende parimate kasutusviiside kohta. Sellest hoolimata saame kasutada oma teadmisi selle kohta, kuidas inimesed üldiselt õpivad, ja proovida rakendada neid üldisi ideid digitehnoloogia abil nii hästi, kui oskame.

Seejuures on ehk kõige olulisem meeles pidada, et hea õpetamine algab teadmisest, mida meie õpilased oskavad, mitte sellest, mida me tahaksime, et nad oskaksid. See võib kõlada endastmõistetavalt, kuid tegelikult on seda äärmiselt keeruline rakendada, sest protsessid, mille käigus me suurendame kogemuste kaudu oma võimeid, on üsna ettearvamatud.

Lõppude lõpuks, kui õpilased õpiksid seda, mida me neile õpetame, poleks vajagi neid hinnata. Saaksime lihtsalt üles märkida kõik asjad, mis me oleme neile õpetanud, teadmisega, et nad on need omandanud. Iga õpetaja teab aga, et nii lihtsalt see

ei käi. Igaühel on olnud kogemus õpetada õpilastele midagi, millest nad justkui aru saavad: nad suudavad meenutada põhiideid tunni lõpus ja võib-olla isegi järgmises tunnis, kuid kaks nädalat hiljem kipub see kõik ununema.

Psühholoogid kasutavad selle probleemi kirjeldamiseks mõisteid õppimine ja tulemuslikkus. Õppimine on pikaajase võimekuse muutus, mida me soovime oma õpilastes kõigepealt arendada, ja tulemuslikkus on see, kui hästi meie õpilased täidavad õpiülesande, mis me neile anname. Õpetajad eeldavad, et kui õpilased täidavad rahuldavalt ülesande, mis peaks neile midagi õpetama, siis on nad oma eesmärgi saavutanud. Kuid sageli pole see nii lihtne. Õpilased täidavad ülesande küll laitmatult, kuid kahe nädala pärast mäletavad sellest vähe või ei suuda seda üldse meenutada. Võib olla ka vastupidi: õpilased täidavad ülesande suure vaevaga, kuid mäletavad õpitut veel hiljemgi.

Seetõttu on tõhusa õpetamise keskmes hindamine – sild õpetamise ja õppimise vahel. Alles oma õpilasi hinnates saame teada, kas nad on saanud vajalikud teadmised. Mõni eelistab selles kontekstis sõna „hindamine“ mitte kasutada, sest see tähistab formaalseid toiminguid, nagu testid ja eksamid. Nadräägivad pigem arusaamise sagedasest kontrollist. Arusaamise kontrolli kui hindamisprotsessi annab paremaid tõendeid selle kohta, mida

peavad õpetajad edaspidi teisiti tegema. Täpsemalt tuleks mõelda tõendite kvaliteedile – kas meie küsimused annavad vastuse sellele, mida õpilased mõtleavad, ja kas me saame ülevaate ikka kõigi õpilaste teadmistest, mitte ainult nende omadest, kes on enesekindlad ning jagavad meeleldi oma mõtteid õpetajaga.

Kui õpetajad õpetavad internetis või hübriidkeskkonnas, on eriti oluline kasutada hindamist õpetamise ja õppimise parandamise vahendina – seda nimetatakse tavaliselt kujundavaks hindamiseks. Esiteks on võrguseadmetes raskem näha vihjeid, nagu näoilmed, mis aitavad saada tagasisidet. Teiseks on veebis raske õpilaste õppetööl silma peal hoida. Näiteks saab klassiruumis palju lihtsamini aru, kas õpilased on keskendunud õppetööle, võrreldes arvutiekraanil olevate pisipiltidega. Kolmandaks põhjustab e-õpe vältimatuid ajalisi viivitusi.

Kaugõpe on siiski hädaabinõu ega saa kunagi olla nii tõhus kui kontaktõpe, kuid seni tehtud uuringuid selle kohta, mis muudab kujundava hindamise silmast silma õppes tõhusaks, saab suhteliselt hästi rakendada ka võrgukeskkonnas.

Kõigepealt peaksime veenduma, et koostame oma küsimused nii, et õpilased ei saaks neile

õigesti vastata, kui nad neist tegelikult aru ei saa. Näiteks arvavad paljud väikelapsed, et iga elusolend liigub, nii et kui neilt küsida, kas elusolend on kivi või kass, vastavad nad õigesti, kuigi nad tegelikult ei tea, mis see elusolend on. Kui neilt aga küsida, kas elusolend on puu või buss, vastaksid need lapsed, kes õiget tähendust ei tea, valesti. On hädavajalik, et õige ja vale arusaamaga õpilased annaksid erinevaid vastuseid!

Teiseks peaksime süstemaatiliselt hankima tagasisidet kõigilt õpilastelt, keda me korrapäraselt õpetame – kontaktõppes vähemalt kord 20 minuti jooksul ja e-õppes võib-olla isegi sagedamini. Olenevalt sellest, millist tarkvara te kasutate, võite paluda õpilastel vastata küsimustele vestlusfunktsiooni kaudu. Valikvastustega küsimuste korral

võite kasutada küsitlust või paluda õpilastel kasutada vastamiseks sõrmi, nii et iga sõrm tähistab teatavat tähte. Lisaks võiks iga tunni alguses meenutada eelmises tunnis õpitut, et teadmisi kinnistada.

Kolmandaks julgustage võrguühendusega õpilasi end ise proovile panema, kasutades nn enesekontrolliteste. Selle idee järgi antakse õpilastele testid, mille abil nad saavad end proovile panna, ja seejärel jagatakse neile õiged vastused, et nad saaksid oma tööd hinnata. Seejuures ei pea nad õpetajale ütleva, kuidas neil läks, kui nad seda ei soovi. Enesekontroll on osutunud üheks kõige kulutõhusamaks viisiks tagada, et õpilased mäletavad õpitut. Kui õpilased teavad, et nad ei pea kellelegi teisele aru andma, kuidas neil läks, siis muutub teadmiste kontroll nende jaoks meeldivamaks.

Neljandaks saavad vanemad aidata oma lastel õppetööd tõhustada, paludes neil koostada olemasolevatele vastustele vastavad küsimused. On tõestatud, et küsimuste väljamõtlemine parandab õppimist oluliselt ja võimaldab kontrollida, kas see, mida lapsed arvavad, et nad on õppinud, ühtib sellega, mida nad oleksid pidanud õppima! Selle ülesande saab muuta huvitavamaks ja keerukamaks, kui paluda lastel muuta mõni küsimus raskemaks kui teised, ja mõni lihtsamaks, sundides õppijat mõtlema, mis teeb küsimuse lihtsaks või raskeks, ning tõenäoliselt parandades õpet pikemas plaanis.

Kaugõpe ei saa kunagi olema nii tõhus kui kontaktõpe, kuid kui rakendada neid teadmisi, mida me õppes üldiselt teame, saame e- ja hübriidõpet tõhustada seni, kuni õpilased saavad oma klassiruumi naasta.

